

TUTKIMUSOSIO

Kolme viidestä äänestä varmasti – puolue ehdokasta tärkeämpi

KAKS – Kunnallissalan kehittämissäätiön tuoreimmassa joulukuun 2018 Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin suomalaisten näkemyksiä ensi huhtikuun eduskuntavaaleista. Eduskuntavaaleja lähestyttiin tiedustelemalla kiinnostusta käydä äänestämässä sekä puolueen ja ehdokkaan merkitystä. Lisäksi selvitettiin äänestämistä koskevia asenteita. Tässä yhteenvedossa tarkastellaan tiivistetysti keskeisiä tutkimuksen tuloksia.

Arvioita äänestämässä käymisen todennäköisyydestä eduskuntavaaleissa selvitettiin suoralla kysymyksenasettelulla.

”Missä määrin varma tai epävarma olet siitä, että menet äänestämään eduskuntavaaleissa ensi huhtikuussa?”

Kaikista äänestysikäisistä 60 % ilmoittaa, että tulevat varmasti äänestämään eduskuntavaaleissa huhtikuussa. Melko varmoja äänestäjiä on viidennes (20 %). Enemmän tai vähemmän epävarmoja on joka seitsemäs (15 %).

Keskimäärää enemmän epävarmuutta on nuorten ikäluokkien, opiskelijoiden, työntekijöiden, työttömien ja vähemmän koulutettujen keskuudessa. Nuorista, 18–30-vuotiaista, vain noin kaksi viidestä (43 %) on varma, että käy äänestämässä. Ikääntyneimmistä, yli 60-vuotiaista, varmoja uurnilla kävijöitä on kolme neljästä (74 %).

Ylemmät toimihenkilöt, yrittäjät ja eläkeläiset ovat keskimäärää vakuuttuneempia äänestämässä käymisestään. Opiskelijat, työntekijät ja työttömät ovat vähemmän varmoja siitä, että menevät eduskuntavaaleissa äänestämään.

Kun tarkastellaan eri puolueiden kannattajien äänestämässä käymisen varmuutta, niin muita varmpia ovat etenkin vasemmistoliiton (80 % täysin varmoja) ja kokoomuksen (78 %) kannattajat. Perussuomalaisten kannattajista vain niukka enemmistö (54 %) on täysin vakuuttunut äänestämässä käymisestä.

Puolue on eduskuntavaaleissa tärkeämpi kuin ehdokas

Viime eduskuntavaalien jälkeen toteutetun seurantatutkimuksen mukaan kaksi kolmasosaa äänestäneistä (68 %) valitsi ensin puolueen ja etsi sen listoilta parhaan ehdokkaan. Reilu neljännes (28 %) kertoi valinneensa parhaan ehdokkaan välittämättä lainkaan hänen puoluekannasta.

Tuoreimmassa Ilmapuntari-tutkimuksessa asiaa lähestyttiin koskien ensi huhtikuun eduskuntavaaleja. Kysymyksenasettelu kuului seuraavasti.

”Jos äänestäisit huhtikuun eduskuntavaaleissa, niin mikä olisi puolueen ja ehdokkaan merkitys valintasi kannalta?”

Kaksi viidesosaa (40 %) ilmoittaa, että puolue on paljon tai jonkin verran tärkeämpi kuin ehdokas. Vastaavasti noin viidennes (20 %) painottaa ehdokasta. Noin kolmannes (34 %) arvioi, että puolue ja ehdokas ovat yhtä tärkeitä asioita valintatilanteessa.

Ikätekijä näyttäytyy vastauksissa, mutta yhteys ei ole suoraviivaista. Vähän yli kolmekymppisten (31–40-vuotiaiden) keskuudessa on muita enemmän puoluetta tärkeämpänä pitäviä. Koulutustaustalla on yhteyttä näkemyksiin. Puolueen merkitys kasvaa korkeammin koulutettujen suuntaan. Pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla asuvat painottavat puoluekantaan keskimäärää useammin.

Varmasti äänestämään aikovista lähes joka toinen (47 %) pitää puoluetta tärkeämpänä kuin ehdokasta. Toisaalta satavarmasti äänestävistäkin kuudesosa (16 %) sanoo, että ehdokas on sittenkin tärkeämpi kuin puolue. Epävarmoista äänestäjistä keskimäärää selvästi useampi painottaa ehdokasvalinnan merkitystä (38 %).

Puoluekannan mukaan käy ilmi, että puoluetta tärkeämpänä pitäviä löytyy keskimäärää enemmän kokoomuksen (53 %), vasemmistoliiton (57 %) ja perussuomalaisten (51 %) kannattajien keskuudesta. SDP:n kannattajista keskimäärää useampi (23 %) korostaa ehdokkaan merkitystä.

Kaksi kolmesta uskoo omalla äänellä olevan merkitystä eduskuntavaalien lopputulokseen

Tutkimuksessa äänestysikäisille esitettiin äänestämistä koskevia väittämiä, joihin heidän tuli ottaa kantaa puolesta tai vastaan. Väittämät sivusivat mobilisaatioon keskeisesti vaikuttavia tekijöitä, kuten vaikuttamista ja voimattomuutta, puolue- ja ehdokasvalinnan helpoutta.

Tuntumaa kiinnostukseen äänestää eduskuntavaaleissa haettiin väittämällä ”äänelläni on merkitystä eduskuntavaalien lopputuloksen kannalta”. Kaksi kolmesta (67 %) arvioi, että hänen äänellään on merkitystä eduskuntavaalien lopputuloksen kannalta. Noin neljännes (26 %) on epäuskoinen. Usko äänen antamisen tehoon on vahvistunut vuodesta 2014 (63 % → 67 %). Etenkin niiden osuus, jotka ovat täysin samaa mieltä väittämän kanssa on lisääntynyt (19 % → 28 %). Kaikkien puolueiden kannattajat ovat aiempaa varmempia äänestämisen voimasta. Puoluekannastaan epätietoisten keskuudessa ollaan myös vakuuttuneempia äänestämisen vaikuttavuudesta.

Usko oman äänen merkitykseen eduskuntavaalin lopputuloksen kannalta voimistuu ikääntyneimpien suuntaan. Yli 60-vuotiaista neljä viidestä (80 %) ajattelee, että hänen äänellään on merkitystä. Nuorista, 18–30-vuotiaista, näin ajattelee kuitenkin enemmistö (57 %). Äänestämässä käymisestä epävarmat eivät usko äänellä olevan vaikutusta vaalien lopputuloksen kannalta.

Äänestämisen motivaatiopohjaa tunnusteleva väite ”eduskuntavaalit tarjoavat äänestäjälle todellisen mahdollisuuden muuttaa politiikan suuntaa” saa taakseen kolme viidestä (62 %). Eri mieltä on kolmannes (31 %). Keskimäärää enemmän epäuskoa ilmenee keski-ikäisten, 41–50-vuotiaiden, keskuudessa (41 %). Puoluekannan mukaan etenkin perussuomalaisten tukijat (53 %) torjuvat sen, että eduskuntavaalit tarjoaisivat äänestäjille todellisen mahdollisuuden muuttaa politiikan suuntaa.

Vain vajaa neljännes (23 %) äänestäjistä ajattelee, että asiat hoituvat maassa kohtuullisen hyvin ilman heidän ääntään eduskuntavaaleissa. Enemmistö (63 %) torjuu ajatuksen, että heidän ääntään ei tarvittaisi. Nuoremmat ikäluokat ajattelevat muita useammin, että ei ole välttämätöntä äänestää eduskuntavaaleissa, koska asiat hoituvat muutenkin. Vuoteen 2014

verrattuna aiempaa hieman suurempi osa ajattelee, että asiat hoituvat maassa kohtuullisen hyvin ilman heidän ääntään (20 % → 23 %).

Blokkivaalien kannatus on hiipunut jonkin verran aiemmasta

Jotta vaaleissa kannattaisi äänestää, puolueilla tulee nähdä jokin rooli yhteiskunnan kehittämisessä ja ylläpitämisessä. Tähän liittyvä väittämä tunnusteli näkemyksiä puolueiden vastuusta. Väite ”puolueet kykenevät valtakunnallisesti ajamaan hyvin kansalaisille tärkeitä asioita” pikemminkin torjutaan (49 %) kuin hyväksytään (38 %). Kansalaisten luottamus puolueisiin on kuitenkin tällä mittarilla jonkin verran lisääntynyt vuodesta 2015 (31 % → 38 %).

Käsityksiä vaaleihin osallistumisen mielekkyydestä lähestyttiin myös väitteellä ”puolueiden tulisi ennen vaaleja ilmoittaa tavoittelemansa hallituspohja, jotta äänestäjillä olisi mahdollisuus vaikuttaa maan tulevan hallituksen koostumukseen”. Ehdotus saa taakseen lähes kaksi kolmesta (64 %). Vain yksi kuudesta (17 %) torjuu ajatuksen ns. ”blokkivaaleista”. Blokkivaalien kannatus on hieman hiipunut vuodesta 2015, jolloin suhtautumista selvitettiin edellisen kerran (73 % → 64 %)

Noin kaksi viidesosaa (43 %) äänestäjistä arvioi, että heidän on vaikea löytää itselleen sopiva ehdokas eduskuntavaaleissa. Lähes joka toinen (48 %) kiistää sen, että ehdokasvalinta tuottaisi tuskia. Etenkin nuoret, vähemmän koulutetut, työntekijät ja työttömät tuskailevat ehdokasvalinnan kanssa.

Puolueen valinta eduskuntavaaleissa näyttäytyy tämän tutkimuksen lukujen valossa helpompana kuin ehdokkaan valitseminen. Reilu kolmannes (35 %) yhtyy väittämään ”minun on vaikeaa löytää sopivaa puoluetta eduskuntavaaleissa”. Enemmistö (59 %) kiistää väittämän ja pitää puoluevalintaa pikemminkin helppona. Nuoret, työntekijät, vähemmän koulutetut ja pienituloiset tuskailevat ehdokasvalinnan lisäksi myös puoluevalinnan kanssa. Puolueen valinta näyttäisi olevan hankalampi asia kuin neljä vuotta sitten. Sopivan puolueen valinnan kanssa tuskailee nyt kymmenen prosenttiyksikköä suurempi osa äänestysikäisistä (25 % → 35 %) kuin vuonna 2014.

Aika ajoin Suomessa väläytetään mahdollisuutta siirtyä eduskuntavaaleissa vaalitavan osalta ns. listavaalin käyttöön. Tätä on perusteltu sillä, että listavaalissa otettaisiin paremmin kantaa politiikan linjaan. Nykyisin politiikan suurten linjausten ja puolueiden erojen on sanottu jäävän henkilökeskeisen pintajulkisuuden jalkoihin. Listavaaliin siirtymisen on pelätty vähentävän äänestäjien intoa osallistua. Perustellusti voi olla myös päinvastaista mieltä. Listavaali voisi madaltaa äänestämisen kynnyksiä ja helpottaa niiden äänestäjien valintaa, jotka eivät osaa valita ehdokasta. Mieliäpidetiedustelujen mukaan ehdokkaan valinta on suurempi ongelma kuin puolueen valinta. Listavaalien maissa äänestysaktiivisuus on jopa korkeampi kuin Suomessa.

Ainakaan suljettu listavaali ei saa kansalaisten tukea. Suljettua listavaalia kannattaa kuudesosa (16 %) suomalaisista. Enemmistö (60 %) vastustaa ja neljännes (24 %) ei pysty ottamaan kantaa. Suljettu listavaali saa näkyvää kannatusta oikeastaan vain perussuomalaisten tukijoiden keskuudessa (31 %). Äänestämässä käymisestäään epävarmojen keskuudessa on myös keskimäärää enemmän listavaalin kannattajia (30 %).

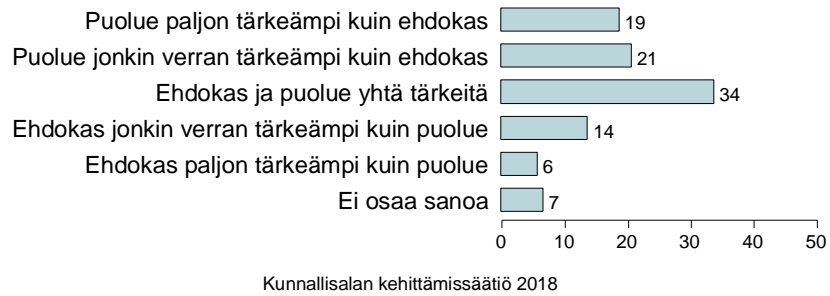
Tutkimuksen toteutus. KAKS – Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimuksen toteutti Kantar TNS OY. Tutkimusaineisto on koottu Gallup Kanavalla 1.-5.12.2018. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1 020. Vastajaat edustavat maamme 18–79 vuotta täyttäneitä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

Lisätietoja: Asiamies Antti Mykkänen, 0400-570087.

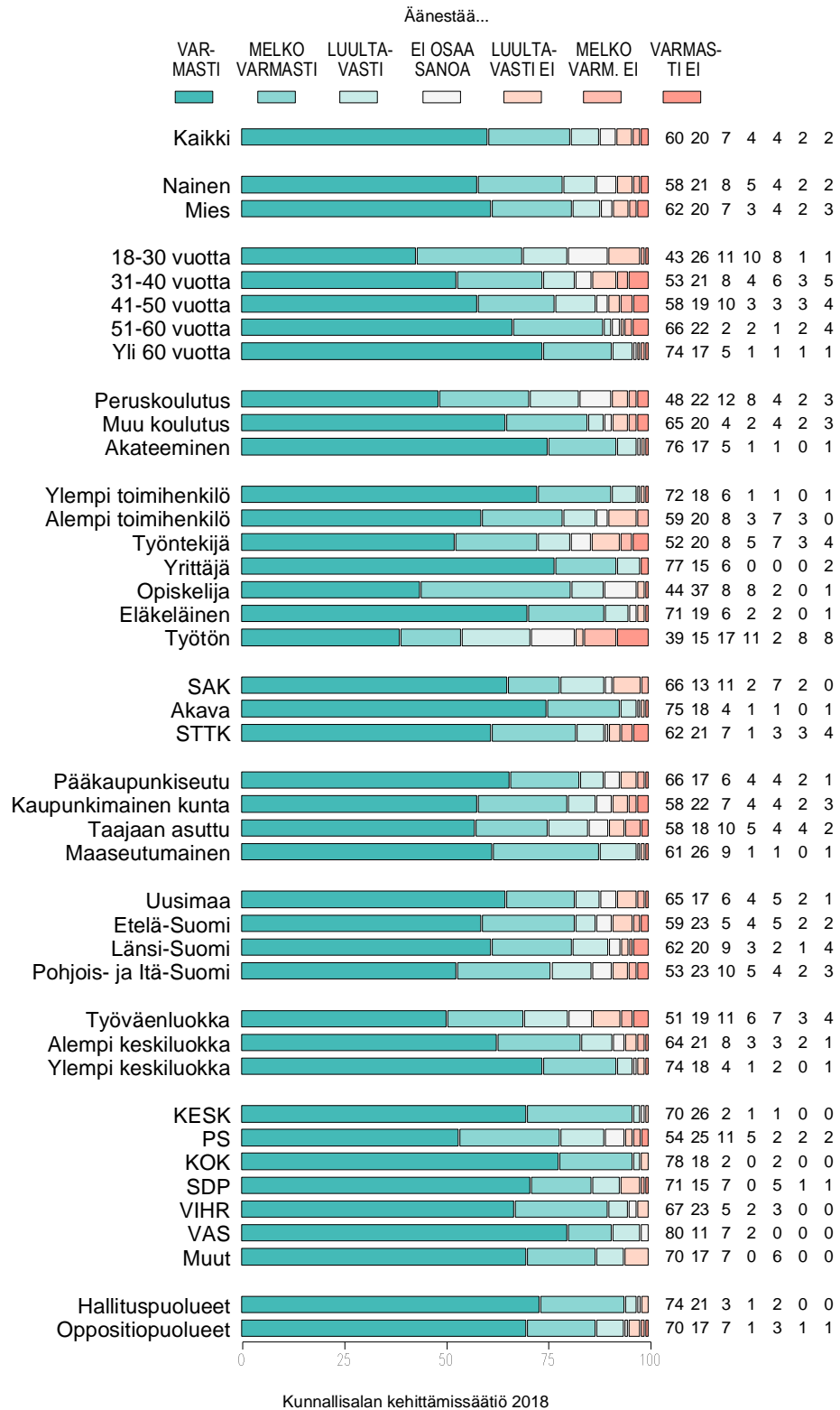
Kuvio 5. MISSÄ MÄÄRIN VARMA TAI EPÄVARMA ON SIITÄ, ETTÄ MENEÄ ÄÄNESTÄMÄÄN EDUSKUNTAVAALEISSA (%).

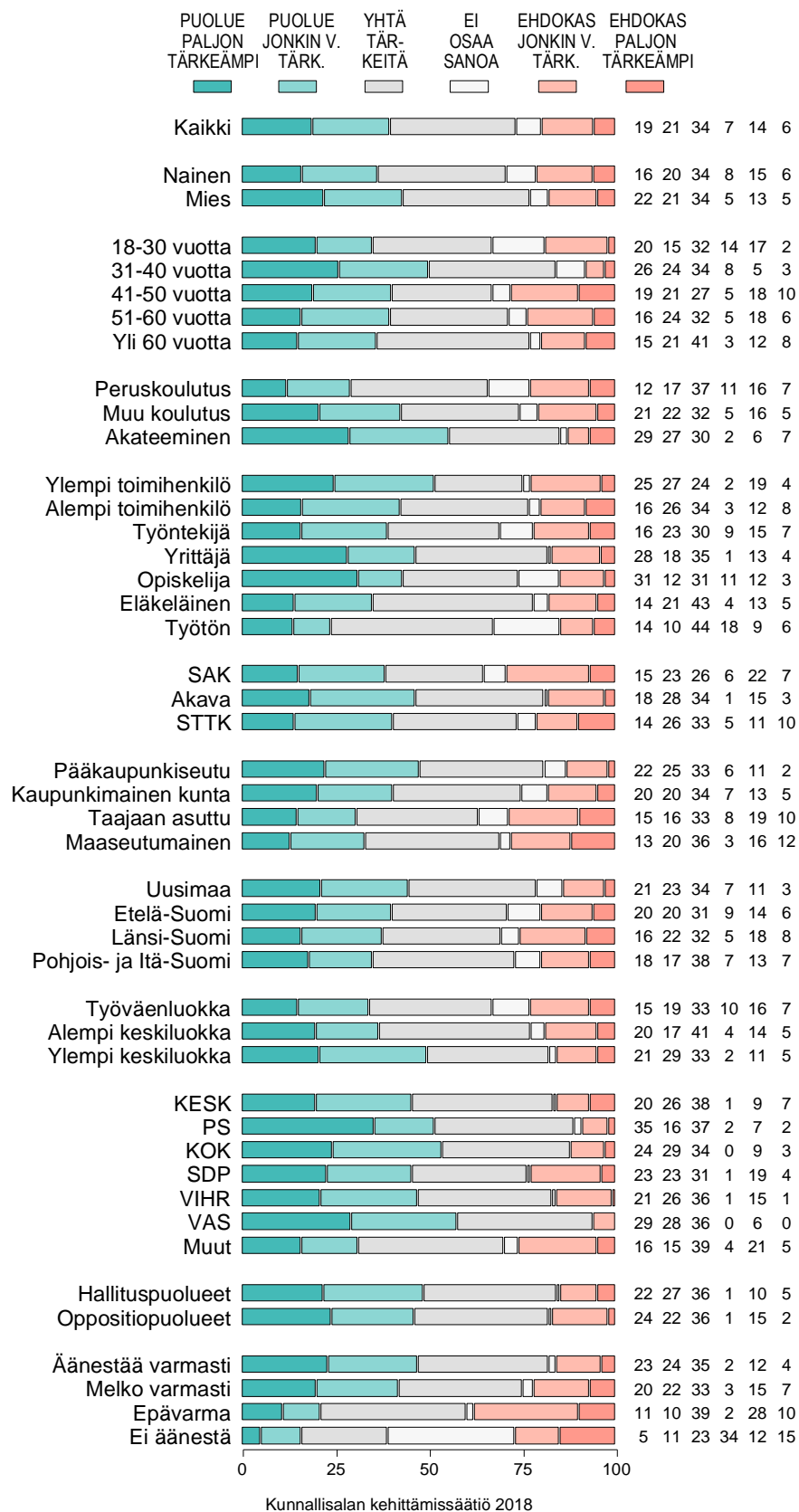
Kuvio 4. JOS ÄÄNESTÄISI EDUSKUNTAVAALEISSA, MIKÄ OLISI PUOLUEEN JA EHDOKKAAN MERKITYS VALINNAN KANNALTA (%).

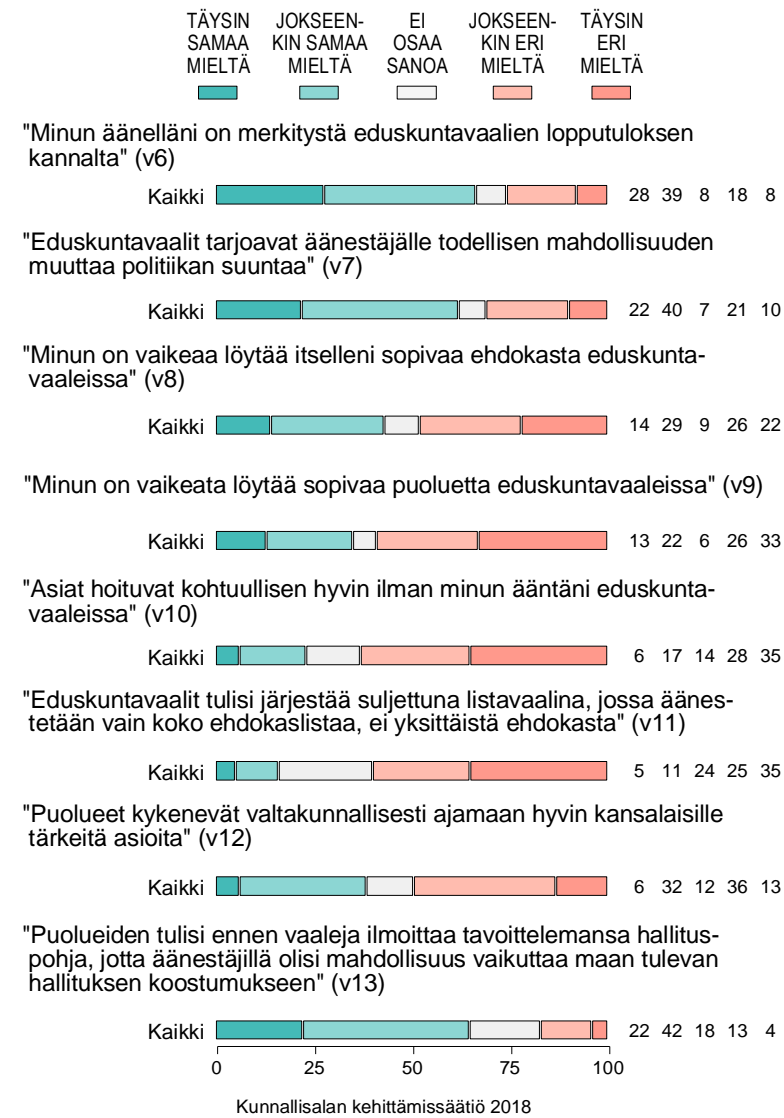
Kuvio 5e. MISSÄ MÄÄRIN VARMA TAI EPÄVARMA ON SIITÄ, ETTÄ MENEÄ ÄÄ-
NESTÄMÄÄN EDUSKUNTAVAALEISSA (vastausvaihtoehdot täydellisi-
nä, ks. teksti; %).

Kuvio 4e. JOS ÄÄNESTÄISI EDUSKUNTAVAALEISSA, MIKÄ OLISI PUOLUEEN JA EHDOKKAAN MERKITYS VALINNAN KANNALTA (%).

Kuvio 3b. SUHTAUTUMINEN ÄÄNESTÄMISTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

Kuvio 3bt2. SUHTAUTUMINEN ÄÄNESTÄMISTÄ KOSKEVIIN VÄIT-
TÄMIIN VUOSINA 2014 JA 2018 (%).

TÄYSIN
SAMAA
MIELTÄ

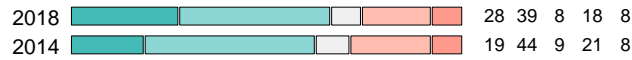
JOKSEEN-
KIN SAMAA
MIELTÄ

EI
OSAA
SANOA

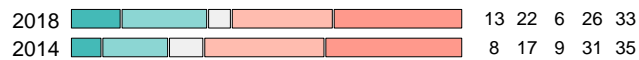
JOKSEEN-
KIN ERI
MIELTÄ

TÄYSIN
ERI
MIELTÄ

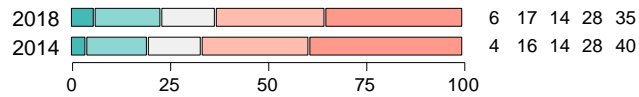
"Minun äänelläni on merkitystä eduskuntavaalien lopputuloksen kan-
nalta" (v6)

"Minun on vaikeata löytää sopivaa puoluetta eduskuntavaaleis sa" (v9)

"Asiat hoituvat kohtuullisen hyvin ilman minun ääntäni eduskuntavaa-
leissa" (v10)

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2018

Kuvio 3bt. SUHTAUTUMINEN ÄÄNESTÄMISTÄ KOSKEVIIN VÄIT-
MIIN 2014 - 2018 ((%).

TÄYSIN
SAMAA
MIELTÄ

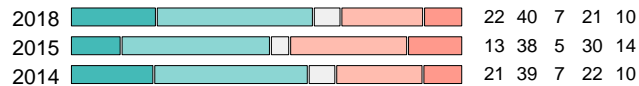
JOKSEEN-
KIN SAMAA
MIELTÄ

EI
OSAA
SANOA

JOKSEEN-
KIN ERI
MIELTÄ

TÄYSIN
ERI
MIELTÄ

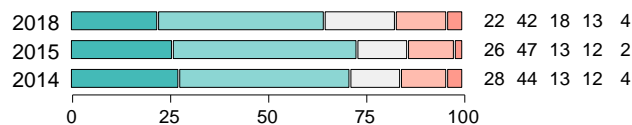
"Eduskuntavaalit tarjoavat äänestäjälle todellisen mahdollisuuden
muuttaa politiikan suuntaa" (v7)

"Puolueet kykenevät valtakunnallisesti ajamaan hyvin kansalaisille
tärkeitä asioita" (v12)

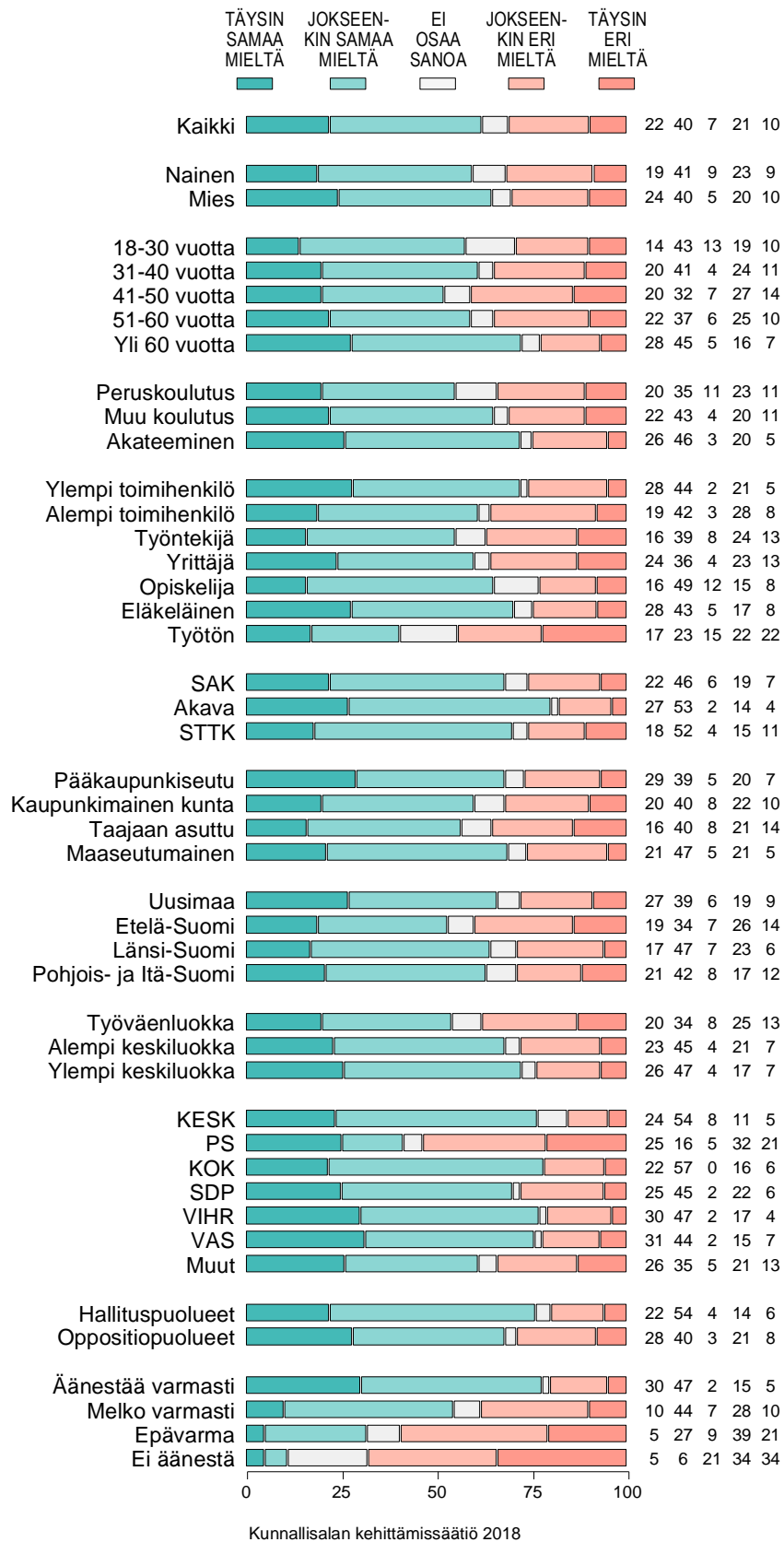

"Puolueiden tulisi ennen vaaleja ilmoittaa tavoittelemansa hallitus-
pohja, jotta äänestäjillä olisi mahdollisuus vaikuttaa maan tulevan
hallituksen koostumukseen" (v13)

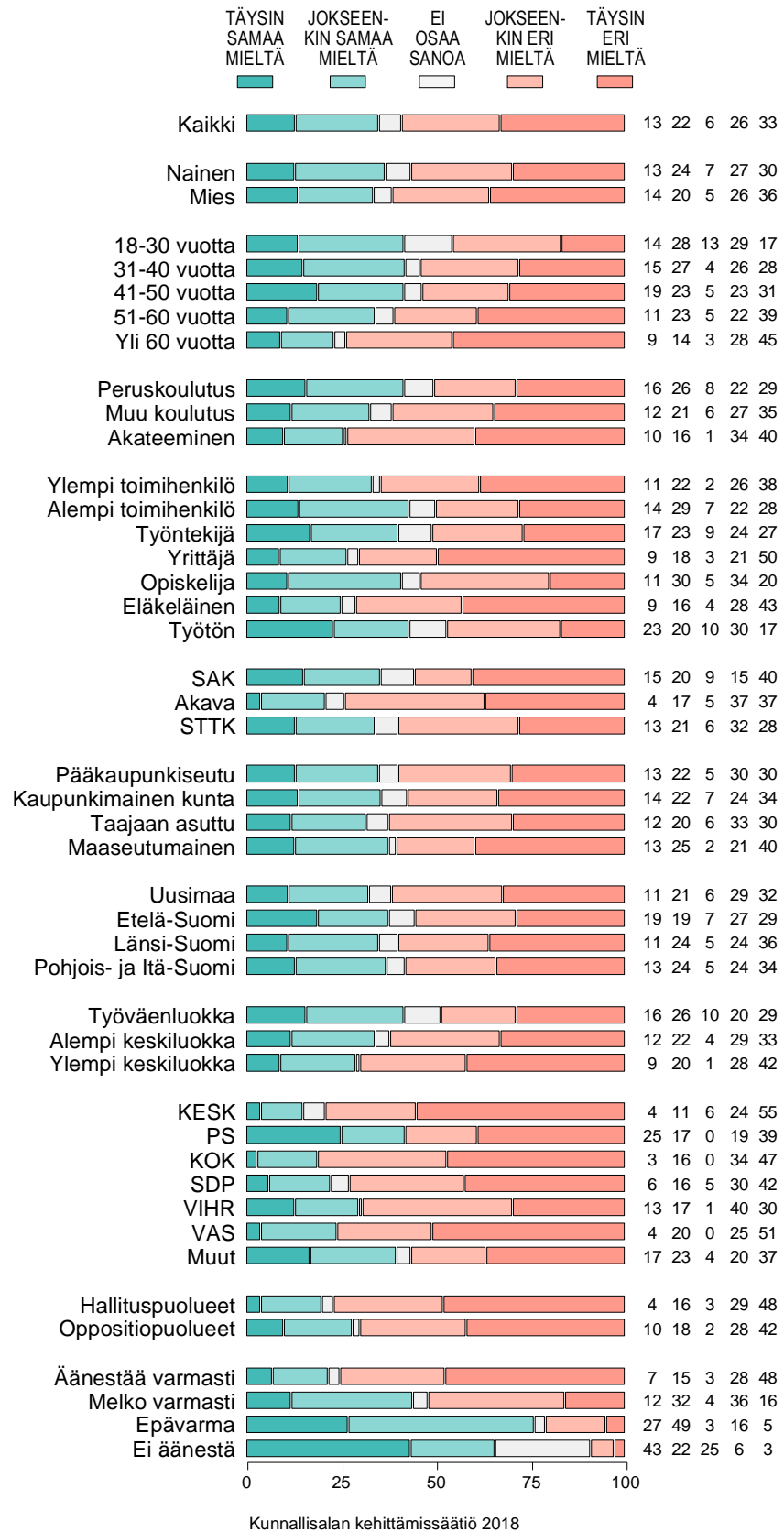

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2018

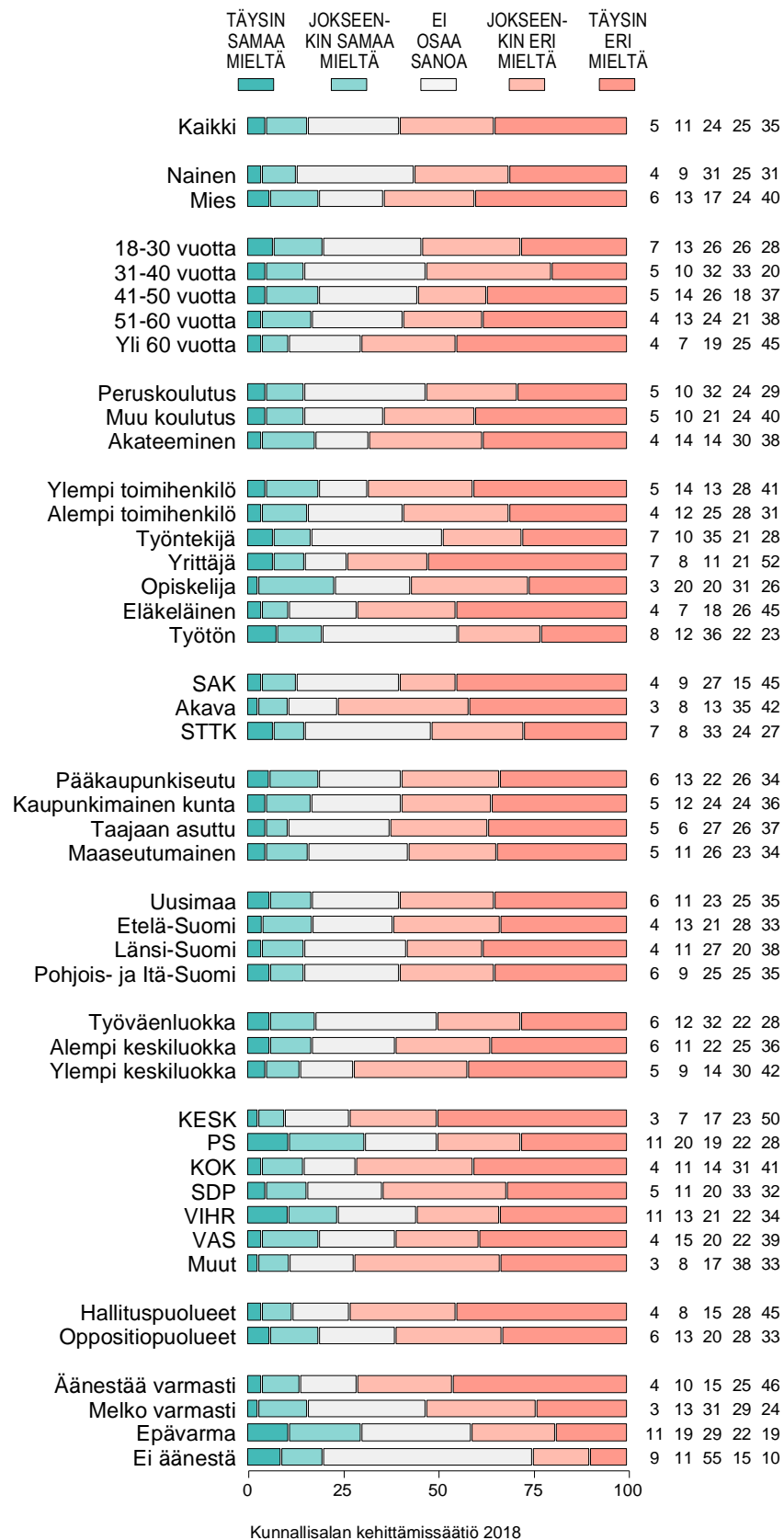
Kuvio 3-7. "Eduskuntavaalit tarjoavat äänestäjälle todellisen mahdollisuuden muuttaa politiikan suuntaa" (%).

Kuvio 3-9. "Minun on vaikeata löytää sopivaa puoluetta eduskuntavaaleissa" (%).

Kuvio 3-11. "Eduskuntavaalit tulisi järjestää suljettuna listavaalina, jossa äänestetään vain koko ehdokaslistaa, ei yksittäistä ehdokasta" (%).

Kuvio 3-13. "Puolueiden tulisi ennen vaaleja ilmoittaa tavoittelemansa hallituspohja, jotta äänestäjillä olisi mahdollisuus vaikuttaa maan tulevan hallituksen koostumukseen" (%).

